

Biuletyn

Centrum Studiów Migracyjnych
Uniwersytetu Łódzkiego

nr 2 (20), maj 2023

Drodzy Czytelnicy,

w ostatnich latach nasiliła się imigracja do Polski. Procesy te wzmocniła wojna w Ukrainie, w rezultacie której do naszego kraju przybyły rzesze ukraińskich uciekinierów. Jest to wyraźnie widoczne również w Łodzi. Zapraszamy do zapoznania się z wybranymi wynikami badania dotyczącego planów pobytowych obywateli Ukrainy w Łodzi, które na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi przeprowadziło na jesieni 2022 r. Centrum Studiów Migracyjnych UŁ.

Na łamach Biuletynu publikujemy najnowsze analizy, komunikaty z badań oraz komentarze do bieżących wydarzeń migracyjnych w Polsce i na świecie. Osoby zainteresowane publikowaniem w Biuletynie zachęcamy do kontaktu: csm@uni.lodz.pl

Życzymy ciekawej lektury!

**CENTRUM
STUDIÓW
MIGRACYJNYCH**
Uniwersytet Łódzki

ul. Rewolucji 1905 r. 41/43
pok. C-025, 90-214 Łódź
www.csm.uni.lodz.pl
email: csm@uni.lodz.pl

Marcin Gońda

Dorota Kałuża-Kopias

Plany pobytowe ukraińskich uchodźców wojennych mieszkających w Łodzi¹

Wprowadzenie

W Biuletynie CSM UŁ z marca 2021 r. Marcin Gońda stawiał pytanie o to, czy borykająca się z silną depopulacją Łódź jest w stanie zatrzymać imigrantów z Ukrainy. Wskazywał, że władze Łodzi, które w imigracji widzą szansę na łagodzenie procesów wyludniania się miasta, zaczęły podejmować różne działania zachęcające do przyjazdów i osiedlania się cudzoziemców. Podjęto próby stworzenia ram instytucjonalnych dla integracji imigrantów, jak i wprowadzania pewnych ułatwień, zwłaszcza w sferze informacyjnej (dostępu do usług miejskich w językach imigrantów). Do imigrantów nie adresowano osobnych inicjatyw, ale rozwiązania wprowadzane w związku z przyjazdami cudzoziemców włączane były raczej do mainstreamu miejskich polityk. W dokumentach władarzy miasta ujmowano ich bowiem razem z innymi grupami zagrożonymi dyfaworyzacją. W efekcie, inaczej niż w innych dużych miastach (jak Warszawa, Wrocław czy Gdańsk) ani nie wypracowano oficjalnej strategii działania wobec imigracji, ani nie powołano dedykowanych instytucji, które służyłyby integracji migrantów, a w efekcie – utrwalaniu się ich pobytu (Gońda 2021a; 2021b).

Od tego czasu wiele się jednak zmieniło. Agresja Rosji na Ukrainę z lutego 2022 r. wywołała

bezprecedensową dla powojennej Europy ucieczkę Ukraińców ze swojego kraju. UNHCR (Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców) odnotowało do marca 2023 r. ponad 19,5 mln wyjazdów z Ukrainy w związku z wojną, z czego ponad połowa uchodźców skierowała się do Polski. Część z nich trafiła też do regionu łódzkiego. I choć w związku ze względną stabilizacją działań wojennych (przeniesieniem się walk na wschód i południe Ukrainy) większość obywateli Ukrainy zdążyła już wrócić do swojego kraju (około 11 mln przekroczeń granic do Ukrainy) lub przedostała się w innych kierunkach (głównie do Europy Zachodniej), to ogółem w ostatnim roku uchodźcy wojenni znacznie powiększyli już i tak szybko coraz liczniejszą grupę Ukraińców (i innych cudzoziemców), którzy przybyli do Polski w poprzednich latach (UNHCR 2023).

Pod koniec kwietnia 2023 r. w Polsce miało przebywać niemal 1 mln uchodźców wojennych, którym na mocy tzw. specustawy nadano numer PESEL i z tego tytułu objęto ochroną tymczasową. Większość z nich zarejestrowano w województwach mazowieckim (211 tys.), dolnośląskim (111 tys.) i śląskim (99 tys.). W łódzkim PESEL-ami legitymowało się 63 tys. ukraińskich obywateli (7. miejsce w kraju), z czego kobiety liczyły 41 tys.

¹ Publikacja ta jest wynikiem realizacji badań pt. „Plany pobytowe i wyzwania integracyjne obywateli Ukrainy w mieście Łodzi” (finansowanych przez Urząd Miasta Łodzi) i projektu „Polityki władz samorządowych województw łódzkiego i śląskiego wobec imigracji” (finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki na lata 2021–2024, nr UMO-2020/39/D/HS5/03186). Więcej informacji o projekcie: www.csm.uni.lodz.pl/projekty

(66%), zaś dzieci i młodzież 25 tys. zarejestrowanych osób (40%). Około 2/3 kobiet (26 tys.) było w wieku produkcyjnym (18-59 lat) (Otwarte Dane 2023). Podobnie, jak w innych regionach, znaczna część tych osób przebywała w stolicy województwa – Łodzi. Z danych Unii Metropolii Polskich wynikało, że jeszcze na wiosnę 2022 r. liczba wszystkich Ukraińców mieszkających w Łodzi (migrantów zarobkowych i osób uciekających przez rosyjską agresję) wahała się w granicach 70-90 tys., co odpowiadałoby 9-13% jej mieszkańców (UMP 2022). I choć od tego czasu liczba Ukraińców w Łodzi zapewne spadła, niewątpliwie ich obecność silnie wpływa na funkcjonowanie miasta.

Czy wojna w Ukrainie może zatem skłonić nowych Łodzian do pozostania w niej na stałe? Szukając odpowiedzi m.in. na to pytanie jesienią 2022 r. przeprowadzono badanie ankietowe na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi wśród ponad 1000 obywateli Ukrainy żyjących w Łodzi i aglomeracji łódzkiej z czego ponad połowa to obywatele Ukrainy, którzy przybyli do miasta po wybuchu wojny.

W niniejszym biuletynie uwaga została skupiona wyłącznie na mieszkańcach Ukrainy, którzy przyjechali do Łodzi po 24 lutego 2022 r. Kolejne ustalenia wynikające z tych badań będą publikowane w innych tekstach autorów.

Metodologia badania

Prezentowane badanie przeprowadzono we wrześniu i październiku 2022 r. wśród obywateli Ukrainy, których codzienne aktywności życiowe (zamieszkiwanie, praca, nauka) związane były z Łodzią.

² 'Migrantów długookresowych' określa się zazwyczaj jako osoby przebywające w nowym kraju minimum 1 rok, ale dla uproszczenia w tym tekście objęto tym określeniem też osoby żyjące w Polsce w momencie badania przez krótszy okres, przy czym tych, którzy przyjechali nie później niż 24 lutego 2022 r. z kolei osoby przybyłe po tym czasie nazwano 'uciekierami wojennymi'. Pomimo, iż w dyskursie publicznym do określenia uciekających przed wojną z Ukrainy używa się pojęcia 'uchodźca', w tym tekście nie stosuje się go, gdyż – zgodnie z prawem międzynarodowym (np.

Obejmowało obywateli Ukrainy, którzy przyjechali do Łodzi w poprzednich latach w celach zarobkowych lub edukacyjnych ('migranci długookresowi'), jak i tych, którzy znaleźli schronienie w Łodzi po napaści Rosji z lutego 2022 r. ('uciekierzy wojenni')². Dobór próby miał charakter celowy, a badaniem objęto łącznie 1 043 dorosłych obywateli Ukrainy, z czego 503 (48,2%) stanowili migranci długookresowi, a 540 (51,8%) uciekinierzy. Ze względu na niemożność odwzorowania struktury społeczno-demograficznej Ukraińców w Łodzi (głównie z uwagi na nadreprezentację kobiet wśród uciekinierów) próba nie miała zatem charakteru reprezentatywnego.

Do zbierania danych wykorzystano ankietę internetową, którą dystrybuowano w sieciach społecznościowych i poprzez ogłoszenia z kodami QR (zob. rys. 1.) rozwieszane w placówkach podległych

Rys. 1. Ogłoszenie o udziale w badaniu

Źródło: opracowanie własne

Urzędowi Miasta Łodzi, zakładach pracy, miejscach zbiorowego zakwaterowania, szkołach i uczelniach wyższych. Celem zebrania możliwie szerokiej liczby odpowiedzi ogłoszenia i ankietę przygotowane zostały w trzech językach: ukraińskim, rosyjskim i polskim.

Konwencją Genewską z 1951 r.) i polskim (Ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z 2003 r.) – uchodźcę obejmuje ochrona międzynarodowa w obawie o prześladowania w kraju pochodzenia z powodu rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych czy przynależności do danej grupy społecznej i który nie może/nie chce korzystać z ochrony tego kraju. Ukraińcy uciekający od wojny nie spełniają tych kryteriów, choć mogą być wśród nich osoby, którym ów status nadano.

Kim są badani ukraińscy uciekinierzy wojenni?

Ankietowana grupa uciekinierów to osoby dość młode – przeciętny wiek wyniósł 31,2 lata, wśród, których istotną grupę stanowili studenci, którzy dzięki różnym programom wsparcia podjęli w Polsce naukę.

Badani uciekinierzy wojenni trafiali do Łodzi z całego obszaru Ukrainy. Najwięcej z nich przyjechało z obwodów (*oblasti*): kijowskiego i Kijowa (12%), dnipropietrowskiego (11%) i charkowskiego (7,5%). Jest to rezultat masowych ucieczek od lutego 2022 r. z najbardziej doświadczonych wojną regionów na wschodzie, południu i północy tego kraju.

Uczestnicy badania są też dobrze wykształceni – przeciętnie lepiej niż ludność miejscowa. Niemal połowa posiadała wykształcenie wyższe (47%), a co trzeci co najmniej wykształcenie średnie ogólne (26%).

Badani uciekinierzy opuszczali swój kraj całymi rodzinami. Połowa z nich przybyła do Łodzi z dziećmi (50,6%), co trzeci z małżonkiem/partnerem (32,6%), a co piąty (19,1%) z rodzicami lub teściami.

Co przyciąga Ukraińców do Łodzi?

Ankietowanych zapytano o motywy wyboru Łodzi na miejsce zamieszkania. W przypadku uciekinierów względami, którymi kierowali się przy wyborze Łodzi były głównie powiązania rodzinne i przyjacielskie z osobami mieszkającymi już w Łodzi (44,7%). To naturalne, że w sytuacji ucieczki w pierwszym rzędzie osoby te kierowały się do miejsca, w którym mieszkają już bliscy i znajomi. Co ciekawe, niewielu spośród uciekinierów znalazło się w Łodzi „przypadkowo”, w rezultacie przygodnej relokacji spod granicy polsko-ukraińskiej (6,5%).

Z drugiej strony, uciekinierzy wskazywali też na czynniki ekonomiczne, które wpłynęły na fakt ich przyjazdu do Łodzi. Były to przede wszystkim niższe koszty życia i większe możliwości lokalowe niż w innych dużych miastach, atrakcyjny rynek pracy i lokalizacja miasta. Pomimo konieczności ucieczki z kraju wskazywane motywy świadczą zatem o pewnej

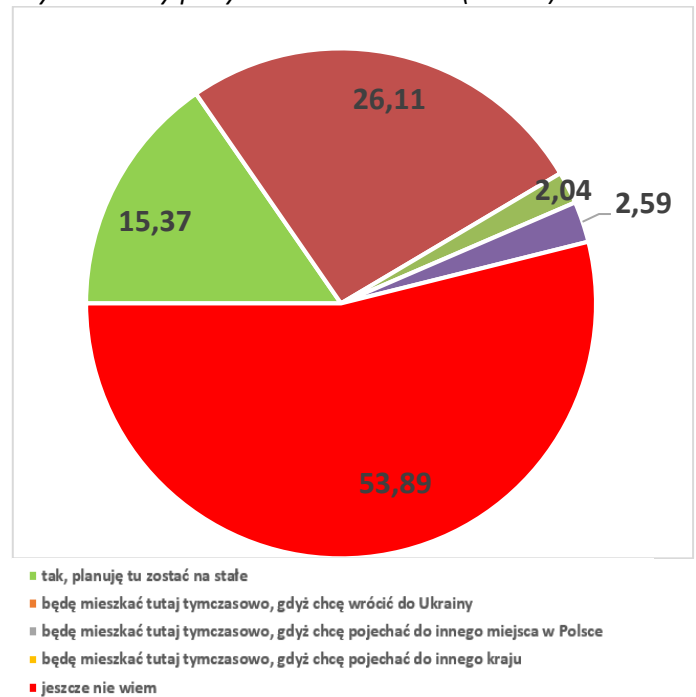
racjonalności w wyborze miejsca osiedlenia na wypadek długookresowego pozostania w Polsce.

Plany pobytowe Ukraińców

Ankietowanych Ukraińców zapytano w końcu o ich plany dotyczące dalszego pobytu w Łodzi. Ponad połowa z nich nie miała sprecyzowanych zamierzeń co do pozostania w tym mieście (53,9%), przy czym – co wydaje się naturalne w sytuacji życiowego „zawieszenia”. Co czwarty uciekinier (26,1%) planował powrócić w najbliższym czasie do Ukrainy, ale już co siódmy (15,4%) przekonał się na tyle do Łodzi, iż wiąże z nią swoje dalsze plany życiowe (zob. wyk. 1).

Dla porównania, wśród długookresowych migrantów co trzeci (35,8%) chciał pozostać w Łodzi na stałe (zob. wyk. 3). Stosunkowo nieliczne osoby (4,6%) chciałyby natomiast przenieść się do innych miejsc w Polsce (najczęściej wymijając przy tym Warszawę, Kraków, Gdańsk lub Poznań) lub przeprowadzić się do innego kraju, zwłaszcza do Kanady lub Niemiec.

Wyk. 1. Plany pobytowe uciekinierów (N=540)

Źródło: opracowanie własne

Rekomendacje

Wyniki badania ankietowego wśród uciekinierów wojennych, którzy po przyjeździe do Polski zamieszkali w Łodzi wskazały, że w większości nie mają oni sprecyzowanych planów co do dalszego pozostania w tym mieście. Jednak ponad 15% z nich wiąże przyszłość z miastem na dłużej. Łódź nie była szerzej obecna w świadomości Ukraińców przed przyjazdem do Polski, ale już na miejscu okazała się dla nich atrakcyjna. Postrzegają oni to miasto jako szybko rozwijające się i oferujące duże możliwości na rynku pracy.

Uciekinierzy, którzy początkowo objęci zostali szeroką pomocą humanitarną ze strony społeczeństwa oraz instytucji samorządowych i państwowych (Spotlight CMR 2022), w kolejnych miesiącach, w sytuacji stabilizacji migracyjnej (mniejszym napływie uciekinierów i jednoczesnych powrotach części z nich do swojego kraju) potrzebować będą odpowiednich warunków do pozostania tak długo, jak będą tego chcieli.

W tym celu miasto powinno podjąć działania służące rozwiązywaniu problemów społecznych powiązanych z procesami migracyjnymi, m.in. poprzez tworzenie systemu wsparcia instytucjonalnego dla imigrantów w zakresie mieszkalnictwa, edukacji czy rynku pracy. Powinni być objęci szerszym wsparciem w przekwalifikowywaniu i poszukiwaniu pracy oraz nauce języka polskiego. Dostęp do tych usług jest dla nich największym ograniczeniem. Aby proponowanym działaniom nadać odpowiednie ramy instytucjonalne miasto powinno rozwijać i/lub powoływać instytucje służące integracji migrantów, a w efekcie – utrwalaniu ich pobytu.

Tworzenie zachęt do ich dalszego pobytu w Łodzi jest o tyle istotne, że są to większości osoby dobrze wykształcone, pracujące (choć często poniżej swoich kwalifikacji i w zawodach o niższym prestiżu) lub chcące podjąć pracę. Dla silnie wyludniającej się Łodzi jest to potencjał, który należy wykorzystać.

Bibliografia:

- Gońda M. (2021a), *Czy Łódź zatrzyma imigrantów z Ukrainy?*, „Biuletyn Centrum Studiów Migracyjnych UŁ”, 3(12), www.csm.uni.lodz.pl
- Gońda M. (2021b), *Waiting for immigration to come. The case of Lodz*, „Studia Migracyjne-Przegląd Polonijny”, Nr 3 (181), s. 293-317, [https://www.ejournals.eu/Studia-Migracyjne/2021-\(XLVII\)/3\(181\)/art/20977/](https://www.ejournals.eu/Studia-Migracyjne/2021-(XLVII)/3(181)/art/20977/)
- Otwarte Dane (2023), <https://dane.gov.pl/en/dataset/2715,zarejestrowane-wnioski-o-nadanie-statusu-ukr>
- Spotlight CMR (2022), *Agresja rosyjska na Ukrainę i migracja przymusowa: rola Polski w pierwszych dniach kryzysu*, <https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/03/Spotlight-Wydanie-Specjalne-2022.pdf>
- UMP (Unia Metropolii Polskich) (2022), *Miejska gościnność. Aktualizacja*, https://metropolie.pl/fileadmin/news/2022/07/Miejska_goscinnosc_aktualizacja.pdf
- UNHCR (2023), *Ukraine refugee situation*, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

O Autorach:

Marcin Gońda

Kierownik Centrum Studiów Migracyjnych UŁ i adiunkt w Instytucie Socjologii UŁ. Autor wielu publikacji oraz kierownik i wykonawca szeregu projektów badawczych i dydaktycznych dotyczących problematyki migracyjnej. Do jego zainteresowań badawczych należą migracje powrotne, polityki wobec diaspory, internacjonalizacja szkolnictwa wyższego, migracje w obszarze Europy Środkowo-Wschodniej i byłego ZSRR, przemiany polityk migracyjnych krajów UE.

Adres email: marcin.gonda@uni.lodz.pl

Dorota Kałuża-Kopias

Dr nauk ekonomicznych, adiunkt w Katedrze Demografii na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ. Absolwentka kierunku Informatyka i Ekonometria na UŁ. Członkini Centrum Studiów Migracyjnych UŁ. Członkini Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Jej główne obszary badawcze to migracje ludności w kontekście rynku pracy oraz starzenia się ludności.

Adres email: dorota.kaluza@uni.lodz.pl

Sugerowane cytowanie:

Gońda M., Kałuża-Kopias D. (2023), *Plany pobytowe obywateli Ukrainy w Łodzi. Wybrane wyniki badań*, „Biuletyn Centrum Studiów Migracyjnych UŁ”, nr 2(20), www.csm.uni.lodz.pl

Biuletyn redaguje: Marcin Gońda
